

L'enunciat designa “els moltons i altres animals banyuts, donar cops amb el cap” (*DIEC*).

Una part dels significants tenen origen onomatopèic. *Topar* (s. XIX, com a ‘tossar’) té per base el radical TOP- ‘xocada brusca’, amb la var. pronominal *topar-se* 157, 159, 162, 163, 165, 167, 169, 172, 174-179 i la perifràstica *pegar topades* 164. *Trucar* (s. XVII) 2, 50 deriva de *truc*, onomatopèia “del cop sec, de cosa sòlida i massissa” (*DCVB*); var. *trucar-se* 45, 46, 52. *Tustar* (s. XVII) 35 té per base el radical TUST-, onomatopèia dels cops; var. *se tustar* 14, *tustar-se* 22 i el deverbal *tustarrada* 29. *Picar* 28, 38, 56 s’ha format sobre PIK-, soroll del colpejar; der. *picar-se* 34, 45, 46, *picà’s* 20 (cf. més avall *pigar*). *Mucar* 73, a partir de MU, bramul del bou, s’ha estès a ‘topar’, pel soroll dels animals en envestir-se, semblantment a *mufar* 75, 81, basat en MUFF-, onomatopèia del mugit, i que s’ha estès a ‘sucar, envestir a cops de cap’. *Trompejar* (s. XIX) 42 (var. *trompejà’s* 69) deriva de *trompa*, per imitació del so TURRUMP de l’instrument que ha passat de ‘sonar la trompa’ a ‘donar cops violents’. Sembla que *pataquejar* 89, manlleu a l’arag. *pataquear*, podria ser també d’origen expressiu, com potser *ricar* 66, 121, 126-129 a partir de la idea de soroll, amb els der. *arricar* 119, 123, amb vocal protètica, i el pronominal *ricà’s* 65. *Xocar* 122 és pres del fr. *choquer*, probablement a través del cast. *chocar*. Un altre semantema parteix d’una acció del cap o de les banyes. *Tossar* (s. XIV) és un der. de *tòs*, d’origen preromà, que presenta var. amb [o], especialment en cat. occ.: *t[o]ssar*, *to[θ]ar* 132, 134, 138, 139, *atossar* 95, 120, *tossar-se* 92, 147, 151, *tossà-se* 137, 150, *tossà’s* 105, 107, 124, 129, *tosseiar* 90, *tossiar-se* 87, *tossear* 93, 99, *tossear-se* 93, 99, 100; i var. amb [u], especialment en cat. or.: *t[u]ssar*, *t[u]ssar-se* 10, 41, *tussà-se* 22, 23, 96, *tussà’s* 10, 43, *estussar-se* 21; unes formes rizotòniques mantenen la [ɔ] etimològica (*t[ɔ]ssen*) a les loc. 95, 114, 116, 117, 130, 134, 136, 137, 151, 152; *trossar* 37 és una modificació de *tossar* encreuat amb *trucar*, i *escatossar* 48 podria ser un der. de **captòs*. *Sucar* és un der. de *suc/suca* ‘turó prominent, cap’, d’origen incert; var. pronominal *sucar-se* 76-78, 80, der. *sucada* 76, semblantment *donar-se capotades* ‘donar cops amb el cap’ 157. *Cotar* (s. XIII) 39, 83, 84, amb evolució des de ‘abaixar el cap amb actitud d’investir’; originàriament seria un mot expressiu des d’una arrel KOTT-. *Cornejar* 59 és un der. de *corn* ‘banya’ (< CÖRNU) amb el sentit de ‘escometre a cops de banya’; l’alg. *s’escurrar* 85 és un manlleu al logudorès *iskorrare* (< CÖRNU ‘banya’) ‘investir amb les banyes’; però ignorem la procedència de *se simar* 85.

Un altre grup de mots troba la motivació en la idea de ‘batre’s, fer brega’. Així, *batre* (s. XIII), del llat. vg. BATTĒRE (cl. BATTUĒRE), des de ‘pegar, colpejar’; var. *batre’s* 10, 12, 15, 18, 20, 23, 30, *se batre* 14, 16, *batre-se* 16, *rebatre* 14, 16; *esbatussar-se* 36, relacionat amb *batre*, és un der. de *batussa* precedit del prefix *es-*. *Barallar-se* 56, d’origen incert; var. *fer baraia* 70. *Pigar* 70 és una var. de *pegar* que de PĬCARE ‘enganxar amb pega’, a través de ‘tenir contacte estret’, va desembocar en ‘atacar algú a cops’; no és acceptable que el pas de *pegar* > *pigar* en men. pugui ser degut a una suposada influència d’una *g* palatal sobre la *e*, que hauria existit en men., com avui a una part del mall.; més aviat podríem pensar en una influència de *picar*; var. *pigar-se* 70, *pigar caparrades* 72. El misteriós *breiar* 34 podria ser una var. de **bregueiar* ‘breguejar’.

Un petit grup té a veure amb el concepte ‘anar a topar’: *envestir* 71, der. de INVESTIRE ‘envestir, envoltar’, passat a ‘envoltar l’enemic, atacar-lo’; *brocar* 5, der. de *broca* ‘instrument de forma recta i llarguera’ (< BRŌCCUS ‘que té les dents que surten molt’), extensió del cat. ant. ‘ferir amb els esperons; atacar l’enemic amb el cavall’; *abordar* 6, der. del fràncic BORD ‘vora’, va adquirir el valor de ‘acostar-se violentament’ des de ‘unir-se dos vaixells amb força’ ← ‘unir-se per la vora o costat’; *enfrestir* 86, reducció de *enfèrestir*, der. de *ferest*, ajudat del parònim *envestir*. *Cossotar* 24 sembla un der. del cast. *acosar* ‘empaitar’. *Garbar* 89 podria ser un manlleu a l’arag. on *garbarse* vol dir “refiir, picarse los gallos” (*Andolz*).

Tampaniar-se 94 pot ser un manlleu a l’arag. on *tempán*, *tempana* ‘tipus de garbell’ seria l’origen del verb ‘porgar; moure, anar d’aquí cap allà’.

És interessant el cas de *tomar*, que procediria d’una dissimilació de *pomar* (der. de *pauma* < PALMA ‘palmell de la mà’), ajudada per *tomar* ‘caure’, en el sentit de ‘topar-se amb algú o quelcom’; var. *se tomar* 7, 13, *tomà’s* 86.

Torejar 53 (var. *torejà’s* 111), der. de *toro* (probable adaptació del cast. *torear*), per comparació de l’enfrontament del torejador amb el toro.

Geogràficament, *tossar* és el mot predominant, substituït en la major part del val. per *topar*, probablement, en aquest sentit, manlleu al cast. murcianomanxec (cf. *ALeCMan*, mapa 546; Pla [1880] recull *topar* i *tossar*); *tomar* es troba en parlars pirinencs, mentre que *sucar* s’ha instal·lat en mall., amb boldrons de *mucar* i *mufar*.

Són mots normatius *tossar*, des del *DOrt*, 1917; *topar*, des del *DGJ*, 1932.